

Роль догравальника в атакуючих діях провідних команд

Ляхова Т. П.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. У волейболі цінується універсальність гравців через те, що в ході гри вони змінюють свої позиції. Але останнім часом спостерігається суворий розподіл за спеціалізацією. Гравці з амплуа догравальник, мабуть, найбільш функціональна спеціалізація в волейболі. Крім того, що ці нападники обов'язково беруть участь в атаці, захисті та блокуванні, вони ще беруть участь у прийомі. Ніхто, крім ліберо та догравальників, цього, за рідкісними винятками, у сучасному волейболі не робить.

Ключові слова: волейбол; догравальник; техніко-тактичні дії; нападаючий удар; подача.

Вступ. Розвиток сучасного жіночого та чоловічого волейболу нерозривно пов'язано з збільшенням вимог, пропонованих до техніко-тактичної майстерності волейболістів. Затребуваною залишається думка, що розширення арсеналу техніко-тактичних дій спортсменів є найважливішою умовою підвищення майстерності волейболістів та забезпечує розвиток гри та її популярність (Стрельникова et. al., 2018). Незважаючи на це, окрім придбання гравцями універсальних техніко-тактичних дій, в даний час виділяють кілька специфічних, які визначаються рольовими функціями гравця у змагальній діяльності, іменованих як ігрове амплуа. В роботах провідних вчених, тренерів провідних клубів відмічається, що характер ігрового амплуа нападників визначається цільовими функціями при реалізації основного змагального засобу і вказується розподіл нападників по ігровим амплуа на гравців: центральний блокуючий (нападає першого темпу), діагональний (розташований по діагоналі зі зв'язуючим) та догравальник (нападає другого темпу). Це вносить суттєві корективи в процес підготовки нападників різного амплуа. Тому увагу до відбору нападників по амплуа та цілеспрямованої техніко-тактичної їх підготовки у клубних командах набуває великої значущості (Мельник, 2023; Костюкевич, 2012).

Мета дослідження: на основі літературних джерел розглянути роль догравальника в атакуючих діях команд з волейболу.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел.

Результати дослідження. Амплуа гравців формується у віці від 14 до 18 років (може пізніше змінюватися). У світовому волейболі є приклади коли волейболіст змінював амплуа вже будучи гравцем високої кваліфікації.

Яскравий приклад це волейболіст Німір Абдель-Азіс, гравець збірної

команди Нідерландів, більшу частину кар'єри грав на позиції зв'язуючого гравця, тільки після приїзду до Італії повноцінно перейшов на позицію нападника з амплуа діагонального (www.fivb.org).

При виборі амплуа тренери особливо звертають увагу на фізичний розвиток та індивідуальні навички. Більшість технічних навичок напрацьовуються під час тренувань, але природний талант також відіграє важливу роль. Зріст нижче 190 сантиметрів зменшує варіативність вибору амплуа. Формування надійності виконання тактико-технічних дій гравцями різних амплуа здійснюється в умовах моделювання ігрових ситуацій та вмикання факторів які змінюють та ускладнюють ігрову ситуацію на волейбольному майданчику (Гамалій & Шльонська, 2014; Дорошенко & Мельничук, 2014).

В процесі гри спостерігається різноманіття факторів, які надають дезорганізуючий вплив на психіку спортсмена і виконання ним тактично-технічних дій, знижуючи, тим самим ефективність змагальної діяльності волейболіста та всієї команди. Проведений аналіз літературних джерел, наукових досліджень надає можливість виявити розмаїтість зовнішніх і внутрішніх факторів, які заважають у тренувальній та змагальній діяльності волейболістів, надають негативний вплив на їх психічний стан та ігрову поведінку. Так, групу максимальних за силою впливу факторів, які змінюють та ускладнюють ігрову ситуацію на волейбольному майданчику, склали два найбільш значущих, а саме вигляд залу в якому будуть проходити змагання (освітлення, розміри зали, покриття майданчика, розташування трибун тощо) та ігрові дії суперника (атакуючи удари, якісна подача та блок, швидкий темп гри, гра без помилок, нові комбінації тощо). До середніх та мінімальних за силою впливу факторів, які заважають ввійшли: гра в день приїзду, репліки тренера, тривалість матчу, гра після травми тощо (Воронова, 2007).

Результати аналізу статистичних даних змагальної діяльності найсильніших гравців світового волейболу амплуа догравальник показали, що для волейболістів характерні активна наступальна манера ведення гри з різних передач проти організованого блоку, високий результативний характер, стабільний рівень ефективності, здатність зберігати високу ефективність у екстремальних умовах ведення ігри, раціональна та варіативна техніка виконання нападаючого удару. Волейболісту часто доводиться атакувати з незручних, а часом, з дуже складних за траєкторією, висотою та швидкістю передач. Ось чому догравальник повинен володіти такою кількістю атакуючих прийомів, які гравцям іншого амплуа просто не потрібні. Крім традиційних сильних ударів у хід або по лінії, кваліфікований догравальник вміє не дуже сильним, але влучним ударом знаходити край блоку і відправляти м'яч від нього в аут, обманним ударом перекидати блок або відіграватися від нього на свій бік, щоб почати атаку заново – може в наступного разу буде зручніше. Дуже багато волейболістів цього амплуа у зв'язку зі складністю завдань, які стоять перед ними, вміють атакувати обома руками. «Неробоча» рука у

нападника, як правило, ліва, а гравець з амплуа догравальника – шульга зустрічаються вкрай рідко. Найяскравіший сучасний приклад – гравець збірної України та провідного клубу італійської суперліги «Перуджи» Олег Плотницький та Алессандро Мікелетто гравець збірної Італії та клубу суперліги «Трентіно Воллей» (www.fivb.org).

Локація гри догравальника це зони 1 та 4. Як правило, на майданчику за розташуванням, завжди знаходиться два нападника другого темпу. Обов'язок приймати зовсім не означає, що всі без винятку гравці цього амплуа вміють робити це добре. Наприклад, дворазовий олімпійський чемпіон француз Ервін Нгапет – один із найкращих у світу саме в цьому елементі, хоча й у нього бувають помилки у прийомі. Дуже часто догравальнику в одному епізоді доводиться спочатку приймати подачу суперника, а потім завершувати атаку своєї команди. Загалом, це нападник за визначенням найшвидший гравець складу, і вміти швидко рухатися йому треба як слід.

Використовуючи статистичні дані змагальної діяльності нападників високого рівня дозволило виявити значні та часто застосовані техніко-тактичні дії з урахування їх амплуа. Безперечно таким технічним елементом в арсеналі нападника є нападаючий удар. Він стає вирішальними технічними елементами у сучасному класичному волейболі.

І саме цей технічний елемент оцінюються як найважливіший у діях команди. Нападаючий удар це більша половина виграних командою очок у скарбничку команди. Другим по значимості участі в атакуючих діях команди, після діагонального, є догравальник (Костюкевич, 2009, 2012).

Наступними за значимістю діями, які виконує у грі догравальник, є подача, яка з технічного елемента, що забезпечує введення м'яча в гру, у сучасному волейболі перетворилося на ефективний атакуючий засіб. В останні часи гравці прагнуть урізноманітнити, ускладнити та вдосконалювати техніку виконання цього елемента, зберігаючи високу ступінь стабільності. Догравальники у своєму арсеналі мають різні подачі. Частіше за все вони використовують подачі силового характеру, на що вказують ейси, в силу чого припускаються більше помилок. Кращий гравець планети в цьому технічному прийомі – це догравальник Вільфредо Леона. В Лізі націй він встановив відразу два світові рекорди. По-перше, одна з його подач у поєдинку із Сербією полетіла зі швидкістю 135,6 кілометра на годину, по-друге, у цьому матчі йому вдалося виконати 13 ейсів! Гравець збірної України Олег Плотницький має у своєму арсеналі подачу яка полетіла зі швидкістю 120 км/год, і в одній з матчів італійського чемпіонату виконав, 6 ейсів. Ервін Нгапет також входить в еліту кращих в виконанні цього технічного елемента нападу. Саме у них за біомеханічною структурою складніша і витратна за потужністю техніка виконання подачі (www.fivb.org).

Висновки. Таким чином, аналіз літературних джерел та статистичних звітів показав, об необхідності збільшення об'єму тренувального впливу у бік значимих техніко-тактичних дій, оволодівши якими гравці зможуть успішно реалізувати свою майстерність у грі.

Література:

- Гамалій, В.В., & Шльонська, О.Л. (2014). Моделювання нападаючих дій волейболістів високої кваліфікації. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 6(44), 24–29.
- Дорошенко, Е.Ю., & Мельничук Ю.В. (2014). Параметри ефективності техніко-тактичної діяльності кваліфікованих волейболістів. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту НУФВСУ*, 2, 116–118.
- Мельник, А.Ю. (2023). Особливості гравців різних амплуа у волейболі. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти: Збірник статей XIX наукової конференції 03 лютого 2023 р.*, Харків, 84–86.
- Стрельникова, Э.Я, Мельник, А.Ю., & Ляхова, Т.П. (2018). Аналіз ігрових дій центральних блокуючих у змагальній діяльності жіночих волейбольних аматорських команд. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 2(64), 68–72.
- Костюкевич, В.М. (2012). *Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту*. Київ: НУФВСУ.
- Костюкевич, В.М. (2009). *Теорія і методика тренування спортсменів високої кваліфікації: навчальний посібник*. Київ: Освіта України.
- Воронова, В.І. (2007). *Психологія спорту: навч. посіб.* Київ : Олімпійська література.
www.fivb.org

Відомості про авторів:

Ляхова Тамара Петрівна – старший викладач кафедри спортивних та рухливих ігор

Харківська державна академія фізичної культури

<https://orcid.org/0000-0003-4853-0513>

E – mail: tamaraliahova29@gmail.com

Надійшла до редакції 12.01.2025 р.